

ЩОДО МОЖЛИВОСТЕЙ МЕДІАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Петренко Наталія Олегівна

*кандидат юридичних наук, адвокат, медіатор,
доцент кафедри професійних та спеціальних дисциплін,
Херсонський факультет
Одеського державного університету внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

В умовах запровадженого в країні воєнного стану, який зумовлений повномасштабним вторгненням країни агресора на території України, зазнали значних змін всі без виключення сфери життя в державі. Безперечним є той факт, що побут кожного громадянина змінився 24 лютого 2022 року та значних змін зазнали в тому числі життєві пріоритети. Проте конфлікти з життя людей не зникли, при цьому до вже існуючих раніше поступово додаються нові, які також потребують свого вирішення.

Однією зі сфер, яка має пристосуватися та в подальшому змінитися для ефективного функціонування і служіння суспільству є судова система України та безпосередньо здійснення правосуддя в країні. Так, справи розпочаті до 24 лютого 2022 року потребують свого вирішення, однак не всі провадження можуть бути реально завершені. Станом на 31 травня 2022 року за даними Державної судової адміністрації України 60 приміщень судових установ зазнали ушкоджень; 7 приміщень судів повністю зруйновані; на тимчасово непідконтрольних українській владі територіях розташовані 66 (10%) судів, при цьому було змінено територіальну підсудність справ для 132 судів, які перебували на окупованих територіях [1]. В свою чергу статтею 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» закріплено, що у період дії воєнного стану не можуть бути припинені повноваження судів [2]. А частиною 2 статті 26 зазначеного вище Закону врегульовано, що скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється [2]. Таким чином, навіть в умовах воєнного стану судова система має працювати безперервно та здійснювати покладені на неї функції.

Однак, станом на сьогоднішній день залишається відкритим питання щодо тих справ, які перебувають в тих судових установах що зруйновані чи пошкоджені або знаходяться на території не підконтрольній Україні. Фактично по більшості з них провадження не може бути продовжено, втому числі і через те, що впровадження та функціонування Єдиної

судової інформаційно-телекомунікаційна система станом на сьогоднішній день не завершено. Останнє, зокрема, дало б можливість доступу до електронного зразку матеріалів справи щодо яких змінена підсудність в порядку частини 3 статті 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Таким чином, через пів року після початку війни ми маємо більше ніж 200 судів, які не здійснюють правосуддя та тисячі справ, які не розглянуті і не можуть бути завершені протягом найближчого часу. При цьому, самі конфлікти не вичерпані та продовжують існувати, а більшість із них потребує реального вирішення. В першу чергу це можна сказати про сімейні спори (які стосуються утримання дітей, їх місця проживання, спілкування з батьками, виховання тощо); конфлікти між суб'єктами господарювання, швидке та ефективне вирішення яких позитивно вплине на відновлення економіки; споживчі спори (щодо товарів, послуг, робіт, в тому числі фінансові споживчі спори з банківськими установами та кредитними спілками).

Саме тому у сучасних реаліях альтернативні способи вирішення спорів та медіація, в їх числі, може стати єдиною і реальною можливістю розв'язання конфліктів які вже існують та які виникають зараз. Як показує історія становлення та розвиток способів, що є альтернативними суду для вирішення спорів припадає саме на певні кризові періоди в державі та діяльності державних інституцій. Саме тому, період запровадження воєнного стану та післявоєнного відновлення може стати підґрунтям для більш ґрунтованого становлення альтернативних способів вирішення спорів в Україні та можливого запровадження випадків їх обов'язкового застосування. Зокрема, фундамент впровадження обов'язкового досудового порядку врегулювання спорів вже закладено в ході проведення судової реформи шляхом внесення відповідних змін в процесуальне законодавства у 2017 році та Указом Президента України № 231/2021 «Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки» від 11 червня 2021 року. Наступним кроком має стати визначення категорій справ, які в обов'язковому порядку мають передаватися на досудове врегулювання та порядок такого звернення. При цьому окрема увага має бути приділена вже розпочатим справам. Так законодавець, наприклад, може передбачити право на повернення судового збору у розмірі 100% по справам провадження по яких відкрито до 24.02.2022 року, якщо сторони до ухвалення судового рішення дійшли згоди шляхом участі у процедурі медіації, яка завершилась укладенням мирової або медіаційної угоди. Такий спосіб дозволить не тільки популізувати медіацію та дозволити сторонам звернутися до іншого, більш екологічного способу вирішення спорів без примусу держави, а і

полегшить післявоєнний період відновлення роботи судових установ на деокупованих територіях.

Також, мають бути визначені категорії справ для яких обов'язковою є застосування досудового порядку врегулювання спорів, шляхом медіації. В першу чергу це мають бути справи, які виникають у зв'язку із здійсненням господарської діяльності та підпадають під юрисдикцію господарських судів, а також споживчі та сімейні спори. Окрему увагу, необхідно зосередити саме на конфліктах в сфері господарювання, оскільки від швидкості та ефективності їх вирішення залежить не тільки функціонування і розвиток економіки держави, а і інвестиційний привабливість України. Саме у післявоєнний період становлення країни окрему роль будуть відігравати правозахисні механізми, які закріплені чинним законодавством. Так, їх різноплановість, доступність, ефективність, гнучкість, швидкість дозволить сформувавши довіру до судових установ, органів державної влади та місцевого самоврядування не тільки у суспільства, а у міжнародних партнерів.

Література:

1. ДСА України про здійснення правосуддя в умовах війни станом на 31 травня 2022 року. URL: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/pres-centr/news/1279804/>.

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#n199>.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-257-2-13>

РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Піддубний Дмитро Ігорович

старший викладач кафедри правознавства та фінансів

Полтавський інститут економіки і права

Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

м. Полтава, Україна

Верховною радою України 24 лютого 2022 року було введено воєнний стан через пряме повномасштабне вторгнення Росії на територію України [1]. Зараз здійснення правосуддя в Україні рядом проблем: так системними недоліками, які існували і до 24 лютого